ANAMNIKAYA ASSOCIATION

วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร

金剛般若波羅蜜經

ANAMNIKAYA ASSOCIATION

วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร

金剛般若波羅蜜經

วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร 金剛般若波羅蜜經

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ธันวาคม ๒๕๕๘ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : บัยตุล พริ้นติ้ง, สงขลา

จัดพิมพ์โดย : ANAMNIKAYA ASSOCIATION, California, USA

วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร

金剛般若波羅蜜經

คำนำ

วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร เป็นหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระศรีศากยะมุนีสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสไว้หลังจากการตรัสรู้แล้ว ๒๒ ปี เมื่อพระพุทธองค์ปรินิพพานดับขันธ์ไปแล้ว ๕๐๐ ปี พระกุมารชีพมหาเถระได้แปลจากภาษาสันสกฤตสู่ภาษาจีน พระกุมารชีพเป็นพระมหาเถระผู้คงแก่เรียนที่มีชื่อเสียงในประเทศอินเดีย ความมีชื่อเสียงของท่านได้เลื่องระบือถึงประเทศจีน ต่อมาพระมหากษัตริย์จีนได้ส่งกองทัพมาอาราธนาท่านเดินทางไปยังประเทศจีน ซึ่งท่านได้แปลพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาจำนวนมากสู่ภาษาจีน และก่อนที่ท่านจะมรณภาพได้ตั้งสัจจะอธิษฐานไว้ว่า หากท่านได้แปลพระธรรมคำสอนถูกต้องตามความหมายของพระพุทธองค์แล้ว เมื่อมรณภาพลงถึงกาลประชุมเพลิงขอให้เปลวเพลิงไม่สามารถเผาลิ้นของท่านได้ กาลต่อมาก็เป็นดั่งคำอธิษฐานของท่าน

ผู้แปลได้เริ่มศึกษาพระสูตรนี้ในช่วงที่เป็นสามเณรอายุ ๑๘ ปี โดยได้รับคำสอนอธิบายในพระสูตรฉบับภาษาจีนจากหลวงพ่อพระสมณานัมราชวุฒาจารย์ (กิจ ตัยเพือง) วัดถ้ำเขาน้อย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นระยะเวลา ๔ ปี ต่อมาเมื่อได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้วหลวงพ่อท่านได้ส่งเสริมให้เดินทางไปศึกษาต่อในไต้หวันเป็นเวลา ๕ ปี หลังจากนั้นได้เดินทางเข้าไปอยู่ในยุโรปอีก ๒ ปีเศษ และได้เดินทางไปศึกษาเพิ่มเติมในประเทศจีน ธิเบต อินเดีย และเวียดนาม รวมระยะเวลาที่ศึกษาเรียนรู้ในต่างประเทศมากกว่า ๑๕ ปี ได้พบสิ่งอัศจรรย์ที่เกี่ยวกับพระสูตรวัชรปรัชญาปาริมิตาสูตรในสถานที่สองแห่ง คือ ธิเบตและประเทศพม่า ซึ่งยังมีการสืบทอดพระสูตรนี้และยังคงรักษาเทคนิควิธีการปฏิบัติใน

แบบสมัยพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถนำมาทำให้เห็นจริงได้โดยการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ส่วนในที่อื่นที่ได้เดินทางไปศึกษานั้นยังคงมีพระสูตรนี้อยู่ แต่วิธีการและเทคนิคในการปฏิบัติตามแบบสมัยพุทธกาลได้สูญหายไปแล้ว

อาตมาภาพจึงได้นำวิธีการและเทคนิคที่ได้เรียนรู้พระสูตรนี้มาเผยแผ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ปรากฏผลว่าทำให้หลายครอบครัวได้ยุติการหย่าร้างและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมากขึ้น ซึ่งผู้ที่ได้ปฏิบัติมีความรู้สึกปิติในชีวิตที่ได้มาสัมผัสเรียนรู้เทคนิคการปฏิบัติในพระสูตรนี้ และลดความยึดมั่นถือมั่นในตนเองลง สามารถสร้างบรรยากาศในครอบครัวและที่ทำงานให้สงบร่มเย็นขึ้น ตลอดจนสามารถเพิ่มความมั่นใจและประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากผลสะท้อนที่ได้เห็นจึงเป็นแรงบันดาลใจให้อาตมาภาพแปลพระสูตรฉบับนี้สู่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษชนิดคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค เพื่อคงความถูกต้องของเนื้อหาเดิมไว้ให้ได้มากที่สุด และใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายเพื่อให้ท่านผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น หนังสือฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นเป็นสองภาษา คือ ภาษาจีนและภาษาไทย วัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นคู่มือให้กับผู้ปฏิบัติธรรมได้ศึกษาตามหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อไป

องพจนกรโกศล
ANAMNIKAYA ASSOCIATION
รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา
ธันวาคม ๒๕๕๘

金剛般若波羅蜜經 วัชรปรัชญาปารมิตาสูตร

法會因由分第一 ปริเฉทที่ ๑ ความเป็นมาของการแสดงธรรมเทศนา

如是我聞	ข้าพเจ้าได้สดับมาดังนี้
一時佛在舍衛國祇樹給孤獨園，	สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ เชตนารามวิหารของท่านอนาฑบิณฑิกเศรษฐีแขวงเมืองสาวัตถี
與大比丘眾千二百五十人俱。	พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ จำนวน ๑,๒๕๐ รูป
爾時世尊食時，	ขณะนั้นเป็นเวลาภัตตาหารของพระผู้มีพระภาคเจ้า
著衣持鉢入舍衛大城乞食。	ทรงครองจีวร ทรงบาตร เสด็จจาริกไปบิณฑบาตในนครสาวัตถี
於其城中次第乞已，	ทรงรับบาตรในนครสาวัตถีไปตามลำดับแล้ว
還至本處。	เสด็จกลับมายังเชตวนาราม
飯食訖收衣鉢，	ทรงเสวยภัตตาหารแล้ว เก็บบาตรขึ้น
洗足已敷座而坐。	ชำระพระบาท ปูลาดอาสนะทรงประทับนั่ง

善現啟請分第二 ปริเฉทที่ ๒ การอาราธนาให้ทรงแสดงธรรม

時長老須菩提在大眾中即從座起	ลำดับนั้น พระสุภูติเถระ ได้ลุกขึ้นจากท่ามกลางประชุมสงฆ์

偏袒右肩右膝著地，	ทำจีวรเฉวียงบ่าลดผ้าที่ไหล่ขวาลง แล้วคุกเข่าขวาลงกับพื้น
合掌恭敬而白佛言：	พนมมือกราบทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า
希有！世尊！	หาได้ยากยิ่งนัก พระโลกนาถ
如來善護念諸菩薩，	ตถาคตเจ้าทรงระลึก คอยอภิบาลปวงพระโพธิสัตว์อย่างดียิ่ง
善付囑諸菩薩。	คอยให้การอบรมสั่งสอนปวงพระโพธิสัตว์
世尊！善男子善女人，	พระโลกนาถ สาธุชนชายหญิง
發阿耨多羅三藐三菩提心，	ผู้ตั้งจิตมุ่งต่อการตรัสรู้เป็นพุทธะ
應云何住？	ควรจักปฏิบัติบำเพ็ญจิตของตนให้ตั้งอยู่อย่างไร?
云何降伏其心？	ควรจักควบคุมกำกับจิตของตนอย่างไร?
佛言善哉善哉。須菩提！	พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า สาธุ สาธุ สุภูติ
如汝所說：	เป็นความจริงดังที่เธอกล่าว
如來善護念諸菩薩，	ตถาคตย่อมระลึกในการอภิบาลพระโพธิสัตว์
善付囑諸菩薩	ให้การอบรมสั่งสอนปวงพระโพธิสัตว์เป็นอย่างดี
汝今諦聽當為汝說：	เธอจงตั้งใจฟัง เราจักแสดงแก่เธอ
善男子善女人，	สาธุชนชายหญิง
發阿耨多羅三藐三菩提心，	ผู้ตั้งจิตมุ่งต่อการตรัสรู้เป็นพุทธะ
應如是住如是降伏	ควรจักปฏิบัติตั้งจิตของตนอย่างนี้
其心。	ควรจักควบคุมกำกับจิตของตนอย่างนี้

唯然。世尊！願樂欲聞。 อย่างนั้น พระตถาคตเจ้า ข้าพระองค์มีความปลาบปลื้มยินดีเฝ้ารอรับฟังอยู่

大乘正宗分第三 ปริเฉทที่ ๓ หลักคำสอนของมหายาน

佛告須菩提： พระพุทธองค์ตรัสกับพระสุภูติ ว่า

諸菩薩摩訶薩應如是降伏其心 ปวงพระโพธิสัตว์ มหาสัตว์ควรจักควบคุมกำกับจิตของตนอย่างนี้

所有一切眾生之類： สรรพสัตว์ทั้งหลายไม่ว่าจักเป็นเหล่าใด

若卵生、若胎生、 บ้างถือกำเนิดเกิดมาจากไข่ บ้างถือกำเนิดเกิดมาจากครรภ์

若濕生、若化生； บ้างถือกำเนิดเกิดมาจากที่ชื้นแฉะ บ้างมาจากการเกิดขึ้นเอง (เช่น การอวตารของเทพ)

若有色、若無色； จักมีรูปก็ดี ไม่มีรูปก็ดี

若有想、若無想、 จักมีสัญญา หรือไม่มีสัญญาก็ดี

若非有想非無想， หรือมีสัญญาก็มิใช่ ไม่มีสัญญาก็มิใช่ก็ดี

我皆令入無餘涅槃而滅度之。 เราจักทำให้สัตว์ทั้งหลาย เข้าสู่นิพพาน โปรดให้พ้นทุกข์เข้าถึงความดับรอบ

如是滅度無量無數無邊眾生， โดยประการฉะนี้ ได้มีการโปรดสัตว์ทั้งหลายอันไม่มีประมาณให้ถึงนิพพาน

實無眾生得滅度者。 โดยความจริงแล้ว ก็ไม่มีสรรพสัตว์ใดได้เป็นผู้บรรลุถึงนิพพานเลย

何以故？須菩提！若菩薩有我相、 เพราะเหตุใด สุภูติ ถ้าพระโพธิสัตว์ยังมีความยึดถือในลักษณะของตัวเรา

人相、眾生相、壽者相，即非菩薩。	ในลักษณะของบุคคล (ตัวเขา) ในลักษณะสรรพสัตว์(เขาทั้งหลาย) ในลักษณะของกาลเวลา ก็ไม่ใช่พระโพธิสัตว์

妙行無住分第四 ปริเฉทที่ ๔ การปฏิบัติอันประเสริฐ อยู่ที่ไม่ยึดมั่นถือมั่น

復次須菩提！菩薩於法，	อนึ่ง สุภูติพระโพธิสัตว์บำเพ็ญอยู่ในธรรม
應無所住行於布施，	จิตต้องปราศจากการยึดถือแล้วจึงบำเพ็ญทาน
所謂不住色布施，	ที่เรียกว่าบำเพ็ญทานด้วยความไม่ยึดถือในรูป
不住聲香味觸法布施。	บำเพ็ญทานด้วยการไม่ยึดถือในเสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์
須菩提菩薩應如是布施不住於相。	สุภูติ พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญทานอย่างนี้ ไม่ยึดติดในรูปลักษณะ
何以故？若菩薩不住相布施，	เพราะเหตุใด ถ้าหากว่าพระโพธิสัตว์บำเพ็ญทานด้วยความไม่ยึดถือในรูปลักษณะ
其福德不可思量。	การบำเพ็ญทานย่อมมีบุญกุศล อันจักคิดประมาณมิได้เลย
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นอย่างไร?
東方虛空可思量不？	ความว่างเปล่าในเบื้องทิศตะวันออก จักพึงคิดคำนวณประมาณได้หรือไม่?
不也，世尊！	หามิได้ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า

須菩提！南西北方四維上下虛空可思量不？	สุภูติ ถ้าเช่นนั้น ความว่างเปล่าเบื้องทิศใต้ ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตลอดจนความว่างเปล่าในเบื้องบน และเบื้องล่าง จักพึงคิดคำนวณประมาณได้หรือไม่?
不也，世尊！	หามิได้ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า
須菩提！菩薩無住相布施，	สุภูติ พระโพธิสัตว์บำเพ็ญทานด้วยการไม่ยึดถือในรูปลักษณะ
福德亦復如是不可思量。	ย่อมมีบุญกุศลอันคิดประมาณมิได้ดุจความว่างเปล่าดังกล่าวข้างต้น
須菩提！菩薩但應如所教住。	สุภูติ พระโพธิสัตว์พึงปฏิบัติตามคำสอนนี้

如理實見分第五 ปริเฉทที่ ๕ การเห็นจริงตามเหตุผล

須菩提！於意云何？	ดูก่อน สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นอย่างไร?
可以身相見如來不？	ตถาคตพึงจักเห็นได้ด้วยรูปลักษณะหรือไม่?
不也，世尊！	หามิได้ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า
不可以身相得見如來。	พระตถาคตมิอาจเห็นได้ด้วยรูปลักษณะเลย
何以故？如來所說身相	เพราะเหตุใด ก็เพราะว่าพระตถาคตเจ้าได้ตรัสว่ารูปลักษณะ
即非身相。	โดยความจริงแล้วมิได้มีสภาวะรูปลักษณะอยู่เลย
佛告須菩提：	พระพุทธองค์ทรงตรัสกับพระสุภูติว่า

凡所有相皆是虛妄。	สิ่งที่มีลักษณะทั้งปวง ย่อมเป็นมายา
若見諸相非相則見如來。	ถ้าสามารถเห็นแจ้งว่ารูปลักษณะทั้งปวง โดยความจริงแล้วไม่มีสภาวะแห่งรูปลักษณะก็ย่อมเห็นตถาคตได้

正信希有分第六 ปริเฉทที่ ๖ ศรัทธาที่ถูกต้องอันหาได้ยาก

須菩提白佛言:	พระสุภูติกราบทูลพระพุทธองค์ว่า
世尊頗有眾生得聞如是言說章句,	ข้าแต่พระองค์ ยังจักมีสัตว์ใดที่ได้สดับพระธรรมบรรยายนี้แล้ว
生實信不?	บังเกิดศรัทธาอันแท้จริงขึ้นหรือไม่หนอ?
佛告須菩提:	พระพุทธองค์ตรัสกับพระสุภูติว่า
莫作是說。	อย่ากล่าวอย่างนั้น สุภูติ
如來滅後,後五百歲,	เมื่อตถาคตดับขันธ์ปรินิพพานไปแล้ว ๕๐๐ ปี
有持戒修福者,	มีบุคคลผู้ถือศีลบำเพ็ญบุญ
於此章句能生信心,	บังเกิดศรัทธาจิตในพระธรรมบรรยายนี้
以此為實,	ด้วยความสัตย์จริงนี้
當知是人	เธอพึงรู้ว่า บุคคลนั้น
不於一佛二佛三四五佛而種善根,	หาได้ปลูกฝังกุศลความดีไม่เพียงในพระพุทธเจ้า ๑ พระองค์/ พระพุทธเจ้า ๒ พระองค์/ ๓ พระองค์/ ๔ พระองค์/ ๕ พระองค์
已於無量千萬佛所種諸善根,	แต่ผู้นั้นได้ปลูกฝังกุศลความดีในพระพุทธเจ้านับด้วยพันหมื่นพระองค์อันนับประมาณมิได้

聞是章句，乃至一念生淨信者，	บุคคลผู้ได้สดับพระธรรมบรรยายนี้แล้วบังเกิดจิตศรัทธาอันบริสุทธิ์แม้เพียงชั่วขณะจิตเดียว
須菩提！如來悉知悉見，	สุภูติ ตถาคตย่อมรู้ทั้งหมด ย่อมเห็นทั้งหมด
是 諸眾生得如是無量福德。	บุคคลทั้งหลายนี้ได้บุญกุศลอันจักประมาณมิได้เลย
何以故？	เพราะเหตุใด?
是諸眾生無復我相人相眾生相壽者相。	เพราะสรรพสัตว์เหล่านี้ย่อมจักไม่ยึดมั่นในลักษณะของตัวเรา ลักษณะของบุคคล(ตัวเขา) ลักษณะของสรรพสัตว์ ลักษณะของกาลเวลา
無法相，亦無非法相。	ไม่มีลักษณะของธรรม หรือลักษณะของอธรรม
何以故？	เพราะเหตุใด?
是諸眾生若心取相，	บุคคลทั้งหลายเหล่านั้น ถ้าจิตยึดมั่นในรูปลักษณะ
則為著我人眾生壽者。	อย่างนั้นก็เป็นผู้ยึดถือในตัวเรา บุคคล(ตัวเขา) สรรพสัตว์ กาลเวลา
若取法相，	หากยังมีความยึดถือในลักษณะของธรรม
即著我人眾生壽者。	ก็ชื่อว่ายังมีความยึดถือในตัวเรา บุคคล(ตัวเขา) สรรพสัตว์ กาลเวลา
何以故？若取非法相，	เพราะเหตุใด หากมีความยึดถือในลักษณะของอธรรม
即著我人眾生壽者，	ก็ยังชื่อว่ามีความยึดถือในตัวเรา บุคคล(ตัวเขา) สรรพสัตว์ กาลเวลา ดุจกัน

是故不應取法， เพราะเหตุนี้ จึงไม่ควรยึดถือในธรรม
不應取非法。 และไม่ควรยึดถือในอธรรม

以是義故，如來常說： ด้วยเหตุผลนี้ตถาคตทรงพร่ำสอนอยู่เสมอว่า

汝等比丘，知我說法， ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงกำหนดรู้ว่าธรรมะที่เราแสดง

如筏喻者，法尚應捨，何況非法。 มีอุปมาดังแพ แม้แต่ธรรมก็ยังต้องละเสีย ยิ่งไม่ต้องกล่าวถึงอธรรม

無得無說分第七 ปริเฉทที่ ๗ ไม่มีสิ่งที่ได้รับและไม่มีคำบรรยาย

須菩提！於意云何？ สุภูติ เธอมีความเห็นอย่างไร?

如來得阿耨多羅三藐三菩提耶？ ตถาคตได้บรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะใช่หรือไม่?

如來有所說法耶？ ตถาคตได้แสดงพระธรรมเทศนาอยู่ใช่หรือไม่?

須菩提言： พระสุภูติทูลตอบว่า

如我解佛所說義， ตามความเข้าใจของข้าพระองค์ในอรรถธรรมที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้

無有定法名阿耨多羅三藐三菩提， ไม่มีสภาวธรรมใดแน่นอนที่เรียกว่าการตรัสรู้เป็นพุทธะ

亦無有定法如來可說。 ก็ไม่มีสภาวธรรมใดแน่นอนที่ตถาคตเจ้าทรงแสดง

何以故？ เพราะเหตุใด?

如來所說法，皆不可取、 เพราะว่าธรรมที่ตถาคตได้แสดง ทั้งหมดไม่ควรยึดถือ

不可說、非法、	ไม่ควรกล่าว ไม่ใช่ธรรม
非非法。	ไม่ใช่อธรรม
所以者何？	ทั้งนี้เพราะเหตุอันใด?
一切賢聖，皆以無為法而有差別。	พระอริยะบุคคลทั้งหลาย อาศัยธรรมที่เกิดจากภายใน (เช่น การพิจารณา) จึงมีความแตกต่างกัน

依法出生分第八 ปริเฉทที่ ๘ อาศัยธรรมจึงทำให้เกิดขึ้น

須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความเห็นอย่างไร?
若人滿三千大千世界七寶以用布施，	ถ้ามีบุคคลได้บำเพ็ญทานด้วยรัตนะ ๗ ประการอันเต็มเปี่ยมทั้งโลกธาตุในจักรวาล
是人所得福德，寧為多不？	บุคคลนั้นจะได้รับบุญกุศลอันมากมายใช่หรือไม่?
須菩提言：甚多，世尊！	พระสุภูติทูลตอบว่า มากมายยิ่งนัก ตถาคตเจ้า
何以故？	เพราะเหตุใด?
是福德即非福德性，	เพราะว่าบุญกุศลนั้นโดยความจริงแล้วก็ปราศจากสภาวะอันใดที่เป็นกุศล
是故如來說福德多。	ฉะนั้นพระตถาคตเจ้าจึงตรัสว่าได้บุญกุศลมากมาย
若復有人，於此經中受持，	อนึ่ง ถ้ามีบุคคลได้ปฏิบัติตามในพระสูตรนี้
乃至四句偈等，	แม้ที่สุดเพียงคาถา ๔ ประโยค
為他人說，	ให้คำอรรถาธิบายแก่ผู้อื่น

其福勝彼。	บุญกุศลของผู้นั้นมากมายยิ่งกว่าผู้ทำทานด้วยรัตนะ ๗ ประการ
何以故？須菩提！一切諸佛，	เพราะเหตุใด สุภูติ พระพุทธเจ้าทั้งหลาย
及諸佛阿耨多羅三藐三菩提法，	ตลอดจนการตรัสรู้เป็นพุทธะของพระพุทธเจ้าทั้งปวง
皆從此經出。	ล้วนถือกำเนิดจากพระสูตรนี้
須菩提！所謂佛法者，	สุภูติ ที่เรียกว่าพุทธธรรมนั้น
即非佛法。	โดยความเป็นจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะของพุทธธรรมนั้นเลย

一相無相分第九 ปริเฉทที่ ๙ เป็นลักษณะเดียว คือ ไม่มีรูปลักษณะ

須菩提！於意云何？	ดูก่อนสุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน?
須陀洹能作是念：	พระโสดาบัน จักสามารถมีความระลึกว่า
我得須陀洹果不？	เราได้บรรลุโสดาปัตติผลหรือไม่?
須菩提言：不也，世尊！	พระสุภูติทูลตอบว่าหามิได้ พระผู้มีพระภาคเจ้า
何以故？須陀洹名為入流，	เพราะเหตุใด เพราะว่าพระโสดาบันบุคคลนั้นชื่อว่าเป็นผู้เข้าสู่กระแส
而無所入，	แต่โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะใดที่เข้าสู่กระแสเลย

不入色聲香味觸法，	เพียงแต่เป็นการไม่เข้าถึงรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและธรรมารมณ์
是名須陀洹。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าพระโสดาบัน
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน?
斯陀含能作是念：	พระสกิทาคามี จักสามารถระลึกว่า
我得斯陀含果不？	เราได้บรรลุสกิทาคามีผลได้หรือไม่?
須菩提言：不也，	พระสุภูติทูลตอบว่า หามิได้
世尊！何以故？	ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เพราะเหตุใด?
斯陀含名一往來，	เพราะว่าพระสกิทาคามีชื่อว่าเป็นผู้จักเวียนกลับมา เกิดอีกครั้งเดียว
而實無往來，	แต่โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะใดที่เวียนกลับมาอีก
是名斯陀含。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่า พระสกิทาคามี
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน?
阿那含能作是念：	พระอนาคามี จักสามารถมีการระลึกว่า
我得阿那含果不？	เราได้บรรลุอนาคามีผลหรือไม่?
須菩提言：不也，	พระสุภูติทูลตอบว่า หามิได้
世尊！何以故？	ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ข้อนั้นเพราะเหตุใด?
阿那含名為不來，	เพราะว่าพระอนาคามี ชื่อว่าเป็นผู้ไม่กลับมาเกิดอีก (ในกามาวจรภพ)
而實無不來，	แต่โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะใดที่ไม่กลับมาอีก
是故名阿那含。	เป็นสักแต่ชื่อว่า พระอนาคามี
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน?

阿羅漢能作是念：	พระอรหันต์ จักสามารถมีการระลึกว่า
我得阿羅漢道不？	เราได้บรรลุอรหัตผลได้หรือไม่?
須菩提言：不也，	พระสุภูติทูลตอบว่า หามิได้
世尊！何以故？	ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เพราะเหตุใด?
實無有法名阿羅漢。	เพราะโดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะใดที่เรียกว่าอรหันต์
世尊！若阿羅漢作是念：	พระโลกนาถ หากพระอรหันต์จักพึงระลึกว่า
我得阿羅漢道，	เราบรรลุอรหัตผลแล้วไซร้
即為著我人眾生壽者。	ก็เป็นการยึดถือในตัวเรา บุคคล (ตัวเขา) สรรพสัตว์ กาลเวลา
世尊！佛說我得無諍三昧，	พระโลกนาถ พระองค์ตรัสว่าข้าพระองค์บรรลุสมาธิอันสงบระงับ
人中最為第一，	ผู้เป็นเลิศในหมู่มนุษย์
是第一離欲阿羅漢。	ซึ่งเป็นพระอรหันต์ผู้เลิศพ้นแล้วจากกิเลสราคะ
我不作是念：	ข้าพระองค์มิได้มีการระลึกว่า
我是離欲阿羅漢。	เราเป็นพระอรหันต์ผู้พ้นแล้วจากกิเลสราคะ
世尊！我若作是念：	ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ถ้าหากข้าพระองค์ยังมีการระลึกว่า
我得阿羅漢道，	ตัวเราได้บรรลุอรหันต์แล้วไซร้
世尊則不說須菩提是樂阿蘭那行者！	ตถาคตเจ้าจักไม่ตรัสว่าสุภูติเป็นผู้มีปฏิปทายินดีในที่สงบเลย
以須菩提實無所行，	โดยความจริงแล้วสุภูติมิได้ยึดถือในปฏิปทาเลย

而名須菩提是樂阿蘭那行。 | เพียงแต่ชื่อว่าสุภูติเป็นผู้มีปฏิปทายินดีในที่สงบ

莊嚴淨土分第十 ปริเฉทที่ ๑๐ อลังการพุทธเกษตร

佛告須菩提，	พระพุทธองค์ตรัสถามพระสุภูติว่า
於意云何？	เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน?
如來昔在燃燈佛所，	ในอดีตชาติเมื่อตถาคตอยู่ในสำนักของพระทีปังกรพุทธเจ้า
於法有所得不？	ได้บรรลุธรรมอันใดหรือไม่?
世尊！如來在燃燈佛所，於法實無所得。	ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เมื่อพระตถาคต อยู่ในสำนักพระทีปังกรพุทธเจ้า มิได้บรรลุธรรมใด ๆ เลย
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นประการใด?
菩薩莊嚴佛土不？	พระโพธิสัตว์จักพึงกระทำการอลังการพุทธเกษตรได้หรือไม่?
不也，世尊！何以故？	หามิได้ ข้าแต่พระโลกนาถ เพราะเหตุใด?
莊嚴佛土者，	เพราะเหตุว่าการอลังการพระพุทธเกษตรนั้น
則非莊嚴，	โดยความจริงมิได้มีสภาวะของการอลังการพุทธเกษตรเลย
是名莊嚴。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าการอลังการพุทธเกษตรเท่านั้น
是故須菩提	ด้วยเหตุนี้ สุภูติ
諸菩薩摩訶薩應如是生清淨心，	พระโพธิสัตว์ มหาสัตว์ทั้งปวงพึงยังจิตให้สะอาดบริสุทธิ์โดยประการฉะนี้

不應住色生心，	กล่าวคือพึงยังจิตมิให้ยึดถือในรูป
不應住聲香味觸法生心，	พึงยังจิตมิให้ยึดถือผูกพันในเสียง ในกลิ่น ในรส ในสัมผัส ในธรรมารมณ์
應無所住而生其心。	พึงยังจิตมิให้บังเกิดความยึดถือในสภาวะใด ๆ ทำให้เกิดจิตที่วุ่นวาย
須菩提！譬如有人，身如須彌山王，	สุภูติ อุปมาดั่งบุคคลผู้มีรูปกายดุจขุนเขาพระสุเมรุ
於意云何？ 是身為大不？	เธอมีความคิดเห็นอย่างไร รูปกายของบุคคลผู้นั้นใหญ่โตใช่หรือไม่?
須菩提言： 甚大，世尊！ 何以故？	พระสุภูติทูลตอบว่า ใหญ่โตยิ่งนัก ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เพราะเหตุใด?
佛說非身，	พระพุทธองค์ตรัสว่า รูปกายนั้นโดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะที่เป็นรูปกาย
是名大身。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่า รูปกายอันใหญ่โตเท่านั้น

無為福勝分第十一 ปริเฉทที่ ๑๑ บุญอันเลิศที่เกิดจากพิจารณาภายใน

須菩提！如恒河中所有沙數，	สุภูติ อุปมาดั่งจำนวนเม็ดทรายที่มีในแม่น้ำคงคา
如是沙等恒河，於意云何？	มีแม่น้ำคงคาจำนวนเท่ากับเม็ดทรายเหล่านั้น เธอมีความเห็นอย่างไร?
是諸恒河沙寧為多不？	จำนวนเม็ดทรายในแม่น้ำคงคาทั้งหลายนั้นนับได้ว่ามากมายใช่หรือไม่?
須菩提言：甚多，	พระสุภูติกราบทูลว่า มากมายยิ่งนัก

世尊！	ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า
但諸恒河尚多無數，	เพราะแม่น้ำคงคาก็ยังมีมากจนมิอาจนับจำนวนได้
何況其沙	ยิ่งไม่ต้องกล่าวถึงเม็ดทรายในแม่น้ำนั้น
須菩提！我今實言告汝：	สุภูติ เรากล่าวกับเธอโดยแท้จริงว่า
若有善男子、善女人，	ถ้ามีสาธุชนชายหญิง
以七寶滿爾所恒河沙數三千大千世界，	นำรัตนะ ๗ ประการซึ่งมีเต็มเปี่ยมดุจเม็ดทรายในแม่น้ำคงคาทั่วจักรวาล
以用布施得福多不？	มาบริจาคเป็นทานจะได้บุญกุศลมากหรือไม่?
須菩提言：甚多，世尊！	มากมายยิ่งนัก ข้าแต่พระผู้มีภาคเจ้า
佛告須菩提：	พระพุทธองค์ตรัสกับพระสุภูติว่า
若善男子、善女人，於此經中，	ถ้าหากสาธุชนชายหญิง ได้ปฏิบัติตามพระสูตรนี้
乃至受持四句偈等，	ที่สุดแม้จะปฏิบัติเพียงคาถา ๔ ประโยค
為他人說，	แสดงแก่ผู้อื่น
而此福德勝前福德。	ย่อมจะเป็นบุญกุศลที่วิเศษยิ่งกว่าบุญกุศลที่เกิดจากการบริจาคทานดังกล่าวข้างต้น

尊重正教分第十二 ปริเฉทที่ ๑๒ เคารพสักการะในคำสอนที่ถูกตรง

復次，須菩提！隨說是經，	อนึ่ง สุภูติ ในทุกสถานที่ที่ได้แสดงพระสูตรนี้
乃至四句偈等，	แม้ที่สุดแสดงเพียงคาถา ๔ ประโยค

當知此處，	เธอพึงรู้ว่า ณ สถานที่แสดงนั้น
一切世間天人阿修羅	ทวยเทพ มนุษย์ อสูรกาย ในโลกทั้งหลาย
皆應供養，	ล้วนกระทำสักการบูชา
如佛塔廟，	ดุจดังพุทธสถูปวิหาร
何況有人盡能受持讀誦。	ยิ่งไม่ต้องกล่าวถึงบุคคลผู้ปฏิบัติตามพระสูตรนี้ทั้งหมด ตลอดจนสามารถเจริญสาธยายได้
須菩提當知是人成就最上第一希有之法，	สุภูติ เธอพึงรู้ว่า บุคคลผู้นั้นได้ยังความสำเร็จในธรรมอันสูงสุดซึ่งหาได้ยาก
若是經典所在之處，	พระสูตรนี้อยู่ ณ สถานที่ใด
則為有佛，	ณ สถานที่นั้นย่อมชื่อว่ามีพระพุทธเจ้าประทับอยู่
若尊重弟子。	ผู้เป็นสาวกควรให้การเคารพสักการะ

如法受持分第十三 ปริเฉทที่ ๑๓ การรับปฏิบัติที่ถูกต้องตามพระธรรม

爾時須菩提白佛言：	ลำดับนั้น พระสุภูติได้กราบทูลถามพระพุทธองค์ขึ้นว่า
世尊！當何名此經？	ข้าแต่พระผู้มีพระภาค พระสูตรนี้ควรได้ชื่อว่าอะไรหนอ?
我等云何奉持？	ข้าพระองค์ทั้งหลายจักพึงรับปฏิบัติอย่างไร?
佛告須菩提：	พระพุทธองค์จึงตรัสกับพระสุภูติว่า
是經名為金剛般若波羅蜜，	พระสูตรนี้มีชื่อว่า **วัชรปรัชญาปารมิตา** (ปัญญาบารมีอันคมกล้าที่ใช้ตัดอวิชชา)
以是名字，汝當奉持。	ด้วยชื่อของพระสูตรนี้ เธอพึงรับปฏิบัติ

所以者何？	ทั้งนี้เพราะเหตุใด?
須菩提！佛說般若波羅蜜，	สุภูติ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ปัญญาบารมี
則非般若波羅蜜。	โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะแห่งปัญญาบารมีเลย
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นประการใด?
如來有所說法不？	ตถาคตได้แสดงพระธรรมเทศนาอยู่หรือ?
須菩提白佛言：	พระสุภูติกราบทูลพระพุทธองค์ว่า
世尊！如來無所說。	ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ตถาคตเจ้ามิได้แสดงพระธรรมเทศนาใด ๆ เลย
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นประการใด
三千大千世界所有微塵是為多不？	ผงธุลีของโลกธาตุในจักรวาลนี้ มีปริมาณมากอยู่ใช่หรือไม่
須菩提言：甚多，世尊！	มากมายยิ่งนัก ตถาคตเจ้า
須菩提！諸微塵，如來說非微塵，	สุภูติ ผงธุลีเหล่านั้น ตถาคตกล่าวว่าโดยความจริงแล้วไม่มีสภาวะของผงธุลีเลย
是名微塵。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าผงธุลี
如來說：世界，	ตถาคตกล่าวว่า โลกธาตุก็ไม่มีสภาวะแห่ง
非世界，	โลกธาตุอยู่เลย
是名世界。	เป็นสักแต่ชื่อว่าโลกธาตุ
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นประการใด?
可以三十二相見如來不？	จักเห็นตถาคตได้ด้วยลักษณะของมหาบุรุษ ๓๒ ประการได้หรือไม่?

不也，世尊！何以故？	หามิได้ ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เพราะเหตุใด?
如來說三十二相，	เพราะว่าพระตถาคตเจ้าตรัสว่า ลักษณะของมหาบุรุษ ๓๒ ประการนั้น
即是非相，	โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะแห่งลักษณะอยู่เลย
是名三十二相。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าลักษณะของมหาบุรุษ ๓๒ ประการเท่านั้น
須菩提！若有善男子、善女人，	ดูก่อนสุภูติ ถ้ามีสาธุชนชายหญิง
以恒河沙等身命布施；	ได้สละชีวิตและร่างกายอันมีประมาณดุจเม็ดทรายในแม่น้ำคงคาบริจาคเป็นทาน
若復有人，於此經中，	ถ้าหากมีบุคคล ได้ปฏิบัติตามพระสูตรนี้
乃至受持四句偈等，	แม้แต่ที่สุดเพียงคาถา ๔ ประโยค
為他人說，其福甚多！	แสดงแก่บุคคลอื่น ย่อมมีบุญกุศลมากมายยิ่งกว่า

離相寂滅分第十四 ปริเฉทที่ ๑๔ ออกจากรูปลักษณะถึงความดับรอบ

爾時須菩提聞說是經，	ขณะนั้น พระสุภูติได้สดับพระสูตรนี้แล้ว
深解義趣，涕淚悲泣，	เข้าใจแจ้งชัดลึกซึ้งในธรรมนั้น น้ำตาแห่งความปิติได้ไหลหลั่งออกมา
而白佛言：希有，世尊！	แล้วกราบทูลพระพุทธองค์ว่า หาได้ยากยิ่งนัก ข้าแต่พระผู้มีภาคเจ้า
佛說如是甚深經典，	พระพุทธองค์ได้ตรัสพระสูตรอันสุขุมล้ำลึกเช่นนี้

我從昔來所得慧眼，	ในอดีตกาลนับแต่ข้าพระองค์ได้ตาปัญญาเห็นแจ้งในธรรมเป็นต้นมา
未曾得聞如是之經。	มิได้เคยสดับพระสูตรดั่งนี้เลย
世尊！若復有人得聞是經，	ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ถ้ามีบุคคลได้สดับพระสูตรนี้แล้ว
信心清淨，則生實相，	มีศรัทธาอันบริสุทธิ์ เกิดปัญญารู้แจ้งตามที่เป็นจริง
當知是人，成就第一希有功德。	ควรรู้ได้ว่าบุคคลผู้นั้นได้สำเร็จในกุศลอันเยี่ยมยอดที่หาได้โดยยาก
世尊！是實相者，	ข้าแต่พระโลกนาถ การรู้แจ้งตามที่เป็นจริงนั้น
則是非相，是故如來說名實相。	โดยความจริงไม่มีสภาวะลักษณะ ด้วยเหตุนี้ พระตถาคตเจ้าจึงตรัสว่า นั่นเป็นสักแต่ชื่อของการรู้แจ้งตามที่เป็นจริง
世尊！我今得聞如是經典，	ข้าแต่พระผู้มีภาคเจ้า บัดนี้ข้าพระองค์ได้สดับพระสูตรนี้แล้ว
信解受持不足為難，	มีศรัทธาเข้าใจลึกซึ้งรับปฏิบัติ ย่อมไม่เป็นการยากเย็นอะไรเลย
若當來世後五百歲，	แต่ว่าในอนาคตกาลจากนี้ไปอีก ๕๐๐ ปี
其有眾生得聞是經信解受持，	มีผู้ได้สดับพระสูตรนี้แล้วบังเกิดความศรัทธาเข้าใจลึกซึ้งรับปฏิบัติ
是人則為第一希有。何以故？	บุคคลผู้นั้นนับว่าเป็นบุคคลยอดเยี่ยมหาได้ยาก เพราะเหตุใด?
此人無我相、人相、眾生相、壽者相。	เพราะว่าบุคคลนั้นจักเป็นผู้ปราศจากความยึดถือผูกพันในลักษณะของตัวเรา ลักษณะของบุคคล ลักษณะของสรรพสัตว์ ลักษณะของกาลเวลา

所以者何？我相即是非相，	ทั้งนี้เพราะเหตุใด เพราะว่าลักษณะของตัวเรา นั้นก็ไม่มีสภาวะลักษณะ
人相、眾生相、壽者相	ลักษณะของบุคคล ลักษณะของสรรพสัตว์ ลักษณะของกาลเวลา
即是非相。	ก็ไม่มีสภาวะลักษณะ
何以故？離一切諸相，則名諸佛。	ด้วยเหตุใด ออกจากความยึดถือในสรรพ-ลักษณะทั้งปวง ชื่อว่าพระพุทธเจ้า
佛告須菩提：	พระพุทธองค์ตรัสกับพระสุภูติว่า
如是！如是！若復有人，得聞是經，	เป็นอย่างนี้ เป็นอย่างนี้ ถ้ามีผู้ได้สดับพระสูตรนี้แล้ว
不驚、不怖、不畏，當知是人甚為希有。	ไม่ตกใจ ไม่ครั่นคร้าม ไม่เกิดความกลัว ควรรู้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้หาได้ยากยิ่งนัก
何以故？須菩提！如來說：第一波羅蜜，	เพราะเหตุใด สุภูติ ตถาคตกล่าวว่า บารมีอันเลิศนั้น
非第一波羅蜜，是名第一波羅蜜。	โดยความจริงแล้ว ก็ไม่มีสภาวะแห่งบารมีอันเลิศนั้นเลย เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่า บารมีอันเลิศ
須菩提忍辱波羅蜜如來說非忍辱波羅蜜。	สุภูติ ขันติบารมี ตถาคตกล่าวว่า แท้จริงไม่มีสภาวะแห่งขันติบารมีนั้นเลย
何以故須菩提如我昔為歌利王割截身體，	เพราะเหตุใด สุภูติ ดั่งในอดีตชาติ เมื่อครั้งเราถูกพระเจ้ากาลิราชาตัดหั่นสรีระ
我於爾時無我相無人相無眾生相無壽者相。	ในเวลานั้นตถาคตไม่ยึดถือในตัวเรา ไม่ยึดถือในบุคคล ไม่ยึดถือในสรรพสัตว์ ไม่ยึดถือในกาลเวลา
何以故？我於往昔節節支解時，	เพราะเหตุใด เพราะว่าในอดีต ขณะที่ร่างของเราถูกหั่นออกเป็นชิ้นๆ

若有我相人相眾生相壽者相應生瞋恨。	ถ้าหากเรามีความยึดถือในตัวเรา ยึดถือในบุคคล ยึดถือในสรรพสัตว์ ยึดถือในกาลเวลาแล้วไซร้ ก็จะพึงบังเกิดความโกรธแค้นอาฆาต
須菩提！又念過去於五百世作忍辱仙人，	สุภูติ อนึ่งตถาคตยังตามระลึกถึงกาลที่ล่วงมาแล้ว ๕๐๐ ชาติ เมื่อเราเป็นกษานติดาบส
於爾所世無我相無人相無眾生相無壽者相。	ในชาตินั้นเราไม่ยึดถือในตัวเรา ในบุคคล ในสรรพสัตว์ ในกาลเวลา
是故須菩提！菩薩應離一切相，	ด้วยเหตุนี้ สุภูติ พระโพธิสัตว์พึงเป็นผู้ละความยึดถือในลักษณะทั้งปวง
發阿耨多羅三藐三菩提心，	ตั้งจิตมุ่งต่อการตรัสรู้เป็นพุทธะ
不應住色生心，	ไม่ควรยึดถือผูกพันในรูปทำให้เกิดจิตที่ปรุงแต่ง
不應住聲香味觸法生心，	ไม่ควรยึดถือในเสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ทำให้เกิดจิตที่ปรุงแต่ง
應生無所住心。	ควรทำให้เกิดจิตที่ปราศจากความยึดถือใด ๆ
若心有住，則為非住	ถ้าจิตยังมีความยึดถืออยู่ ก็เป็นจิตที่มิได้ตั้งอยู่ในสถานะที่อันควร (มิใช่จิตของพระอริยะ จิตของพระอริยะต้องเป็นจิตที่ปราศจากความยึดถือ)
是故佛說：菩薩心不應住色布施。	ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงตรัสว่า พระโพธิสัตว์ไม่ควรบริจาคทานด้วยจิตที่ยึดถือผูกพันในรูป
須菩提菩薩為利益一切眾生應如是布施。	สุภูติ พระโพธิสัตว์ เพื่อประโยชน์สุขแก่สรรพสัตว์ จึงบริจาคทาน

如來說：一切諸相，即是非相。	ตถาคตกล่าวว่า ลักษณะทั้งปวง โดยความจริงแล้ว ก็ปราศจากสภาวะลักษณะ
又說：一切眾生，則非眾生。	และยังกล่าวอีกว่าสรรพสัตว์ โดยความจริงแล้ว ก็ปราศจากสภาวะแห่งสรรพสัตว์
須菩提！如來是真語者、實語者、如語者、	สุภูติ ตถาคตเป็นผู้ตรัสสัจจะวาจา เป็นผู้ตรัสวาจาในเรื่องจริง เป็นผู้ตรัสวาจาที่ควรตรัส
不誑語者、不異語者。	เป็นผู้ไม่ตรัสวาจาที่เหลวไหล เป็นผู้ไม่ตรัสวาจาอันเป็นเท็จ
須菩提！如來所得法，此法無實無虛。	สุภูติ ตถาคตได้บรรลุธรรม ธรรมนี้มิได้เป็นสิ่งมีอยู่จริงหรือเป็นสิ่งไร้แก่นสาร
須菩提！若菩薩心住於法而行布施，	สุภูติ หากพระโพธิสัตว์มีจิตยึดถือในธรรมแล้วบริจาคทาน
如人入暗，則無所見；	อุปมาดั่งบุคคลผู้เข้าสู่สถานที่มืดย่อมไม่อาจมองเห็นอะไรได้เลย
若菩薩心不住法而行布施，	ถ้าพระโพธิสัตว์มีจิตไม่ยึดถือผูกพันในธรรมแล้วบริจาคทาน
如人有目，日光明照，見種種色。	มีอุปมาดั่งบุคคลผู้มีจักษุ มีดวงอาทิตย์ส่องแสงสว่าง ย่อมเห็นรูปต่าง ๆ ได้ชัดเจน
須菩提！當來之世，	สุภูติ ในอนาคตกาลเบื้องหน้า
若有善男子善女人能於此經受持讀誦，	หากมีสาธุชนชายหญิง สามารถรับปฏิบัติตามพระสูตรนี้ หรือเจริญสาธยายก็ดี
則為如來以佛智慧悉知是人悉見是人	อาศัยอำนาจแห่งพุทธปัญญาของตถาคตย่อมรู้ถึงบุคคลผู้นั้น ย่อมเห็นถึงบุคลผู้นั้น

皆得成就無量無邊功德。	ล้วนสำเร็จบุญกุศลอันไม่มีขอบเขตและประมาณมิได้

持經功德分第十五 ปริเฉทที่ ๑๕ อานิสงค์ของการปฏิบัติตามพระสูตร

須菩提！若有善男子善女人，	สุภูติ ถ้าหากว่ามีสาธุชนชายหญิง
初日分以恒河沙等身布施，	ในยามเช้าบริจาคทานด้วยร่างกายอันมีประมาณดุจเม็ดทรายในแม่น้ำคงคา
中日分復以恒河沙等身布施，	ในยามเที่ยงยังคงบริจาคทานด้วยร่างกายอันมีปริมาณดุจเม็ดทรายในแม่น้ำคงคา
後日分亦以恒河沙等身布施，	ในยามเย็นก็ยังคงบริจาคทานด้วยร่างกายอันมีปริมาณดุจเม็ดทรายในแม่น้ำคงคา
如是無量百千萬億劫以身布施；	ถึงแม้จะสละร่างกายตลอดกาลนับหลายร้อยพันหมื่นโกฏิกัลป์อันไม่มีประมาณออกบริจาคเป็นทาน
若復有人，聞此經典，信心不逆，	แต่ถ้ามีผู้ได้สดับพระสูตรนี้แล้วบังเกิดจิตศรัทธาไม่คัดค้าน
其福勝彼，	บุญกุศลของเขาผู้นั้นย่อมประเสริฐกว่าผู้สละร่างกายออกเป็นทานดังกล่าวข้างต้น
何況書寫、受持、讀誦、為人解說。	ยิ่งไม่ต้องกล่าวถึงการที่เขาคัดลอก รับปฏิบัติเจริญสาธยาย และให้คำอรรถาธิบายพระสูตรนี้แก่บุคคลอื่น ๆ ได้เล่า
須菩提！以要言之，	สุภูติ โดยสรุปใจความสำคัญแล้วกล่าวได้ว่า

是經有不可思議不可稱量無邊功德。	พระสูตรนี้ไม่สามารถหยั่งรู้ด้วยการคิด วัดประมาณมิได้ ประกอบด้วยบุญกุศลอันไม่มีขอบเขต
如來為發大乘者說，	ตถาคตตรัสพระสูตรนี้ เพื่อบุคคลผู้มุ่งต่อการตรัสรู้
為發最上乘者說。	ตรัสพระสูตรนี้เพื่อบุคคลผู้มุ่งต่อพุทธภูมิ
若有人能受持讀誦，	ถ้ามีบุคคลผู้สามารถรับปฏิบัติก็ดี เจริญสาธยายก็ดี
廣為人說，	อรรถาธิบายแก่บุคคลอื่น ๆ ก็ดี
如來悉知是人，悉見是人，皆成就	ตถาคตรู้ถึงบุคคลเหล่านั้น ล้วนเห็นถึงบุคคลเหล่านั้น ล้วนสำเร็จ
不可量不可稱無有邊不可思議功德	บุญกุศลอันวัดประมาณมิได้ ไม่มีขอบเขต ไม่สามารถหยั่งรู้ด้วยการคิด
如是人等，	บุคคลเช่นนี้
則為荷擔如來阿耨多羅三藐三菩提。	เป็นผู้รับภาระการตรัสรู้เป็นพุทธะ
何以故？須菩提！若樂小法者，	เพราะเหตุใด สุภูติ หากบุคคลใดเป็นผู้ยินดีในธรรมอันคับแคบ
著我見、人見、眾生見、壽者見，	ผู้มีความยึดถือเห็นว่ามีตัวเรา เห็นว่ามีบุคคล เห็นว่ามีสรรพสัตว์ เห็นว่ามีกาลเวลาแล้วไซร้
則於此經，不能聽受讀誦、	ผู้นั้นย่อมไม่สามารถรับฟังและไม่สามารถเจริญสาธยายปฏิบัติตามพระสูตรนี้ได้
為人解說。	หรือแสดงพระสูตรนี้แก่บุคคลอื่นได้เลย

須菩提！在在處處，若有此經，	สุภูติ ในสถานที่ทุกหนทุกแห่ง ถ้ามีพระสูตรนี้ประดิษฐานอยู่
一切世間、天、人、阿修羅，所應供養；	ทวยเทพ มนุษย์ และอสูรกายในโลกทั้งหลายจักพึงกระทำการสักการบูชา
當知此處，則為是塔，	ควรรู้ว่า ณ สถานที่ดังกล่าวนี้ เป็นพระสถูปเจดีย์
皆應恭敬，作禮圍繞，	ควรแก่การเคารพสักการะ กระทำการทักษิณาวัตร
以諸華香而散其處。	บูชาด้วยบุปผาชาตินานาพรรณมาโปรยถวาย

能淨業障分第十六 ปริเฉทที่ ๑๖ สามารถทำให้วิบากกรรมหมดไป

復次須菩提善男子善女人受持讀誦此經，	อนึ่ง สุภูติ สาธุชนชายหญิงรับปฏิบัติเจริญสาธยายซึ่งพระสูตรนี้
若為人輕賤，是人先世罪業，應墮惡道，	ถ้าหากถูกคนดูถูกเหยียดหยาม บุคคลนั้นมีอกุศลกรรมจากอดีตชาติสมควรแก่การไปสู่อบายภูมิ
以今世人輕賤故，	ด้วยเหตุในชาติปัจจุบันที่เขาได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากคนอื่น
先世罪業則為消滅，	อกุศลกรรมแต่อดีตชาติจึงถูกลบล้างให้สูญสิ้นไป
當得阿耨多羅三藐三菩提。	ควรได้ตรัสรู้เป็นพุทธะ
須菩提！我念過去無量阿僧祇劫，	สุภูติ ตถาคตระลึกได้ในอดีตที่ยาวนานมากไม่สามารถประมาณได้

於燃燈佛前，	ก่อนที่จะได้เข้าเฝ้าพระทีปังกรพุทธเจ้า
得值八百四千萬億那由他諸佛，	เราได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจำนวนมากสุดคณานับ
悉皆供養承事，無空過者；	เราได้เฝ้าปฏิบัติบูชาพระพุทธเจ้าทั้งหลาย โดยมิพลาดโอกาสแม้แต่หนึ่งพระองค์เลย
若復有人於後末世，	หากมีบุคคลในอนาคตกาลเมื่อปลายพุทธกาล
能受持讀誦此經，	สามารถรับปฏิบัติเจริญสาธยายซึ่งพระสูตรนี้
所得功德於我所供養諸佛功德百分不及一	บุญกุศลที่เขาพึงได้รับนั้นมากกว่า เมื่อมาเปรียบเทียบกับบุญกุศลที่ตถาคตบูชาพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ไม่ถึงหนึ่งในร้อยส่วนของผู้นั้น
千萬億分乃至算數譬喻所不能及。	ไม่ถึงหนึ่งในพันหมื่น ร้อยล้านส่วน สุดที่จะเปรียบเทียบด้วยจำนวนได้
須菩提！若善男子善女人於後末世，	สุภูติ สาธุชนชายหญิง ในสมัยปลายพุทธกาล
有受持讀誦此經，所得功德，	ได้ปฏิบัติและเจริญสาธยายพระสูตรนี้ บุญกุศลที่เขาได้นั้น
我若具說者，	ถ้าเราจะอธิบายโดยละเอียดซึ่งบุญกุศลนั้นแล้ว
或有人聞，心則狂亂，狐疑不信。	หากมีผู้ใดได้สดับเข้าจิตเกิดความว้าวุ่นมีความระแวงสงสัยไม่เชื่อถือ
須菩提！當知是經義不可思議，	สุภูติ เธอควรรู้ว่าเนื้อหาสาระแห่งพระสูตรนี้ไม่สามารถหยั่งรู้ด้วยการคิด
果報亦不可思議。	แม้ผลตอบสนองก็ไม่สามารถหยั่งรู้ด้วยการคิดได้

究竟無我分第十七 ปริเฉทที่ ๑๗ ในที่สุดไม่มีตัวเรา

爾時，須菩提白佛言：	ลำดับนั้น พระสุภูติกราบทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า
世尊！善男子、善女人，	ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า สาธุชนชายหญิง
發阿耨多羅三藐三菩提心，	ผู้ตั้งจิตมุ่งต่อการตรัสรู้เป็นพุทธะ
云何應住？云何降伏其心？	ควรจักปฏิบัติตั้งจิตของตนโดยสถานใด ควรจะควบคุมกำกับจิตของตนอย่างไร?
佛告須菩提：善男子、善女人，	พระพุทธเจ้าตรัสกับพระสุภูติว่า สาธุชนชายหญิง
發阿耨多羅三藐三菩提者，	ผู้ตั้งจิตมุ่งต่อการตรัสรู้เป็นพุทธะ
當生如是心，	ควรจักตั้งจิตของตนอย่างนี้
我應滅度一切眾生。	เราจะโปรดสรรพสัตว์ให้สำเร็จถึงนิพพาน
滅度一切眾生已，	สรรพสัตว์เหล่านั้นได้สำเร็จถึงนิพพานแล้ว
而無有一眾生實滅度者。	แต่โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสัตว์ใด ๆ แม้สักผู้หนึ่งได้ดับขันธ์นิพพานเลย
何以故？	เพราะเหตุใด?
若菩薩有我相人相眾生相壽者相	สุภูติ ถ้าพระโพธิสัตว์ยังมีความยึดถือผูกพันในลักษณะของตัวเรา ลักษณะของบุคคล ลักษณะของสรรพสัตว์ ลักษณะของการเวลา
則非菩薩。	นั่นก็หาใช่พระโพธิสัตว์ไม่

所以者何？須菩提！	ทั้งนี้ด้วยเหตุอันใด สุภูติ
實無有法發阿耨多羅三藐三菩提者。	โดยความจริงแล้ว ก็ไม่มีธรรมใดที่จะมุ่งต่อการตรัสรู้เป็นพุทธะ
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นอย่างไร?
如來於燃燈佛所，有法得阿耨多羅三藐三菩提不？	เมื่อตถาคตอยู่ในสำนักแห่งพระทีปังกรพุทธเจ้า มีธรรมอันใดที่เราได้ตรัสรู้เป็นพุทธะหรือไม่?
不也，世尊！如我解佛所說義，	ไม่มีเลย ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตามความเข้าใจของข้าพระองค์ในอรรถาธิบายธรรมของพระพุทธองค์
佛於燃燈佛所，無有法得阿耨多羅三藐三菩提。	เมื่อครั้งพระองค์อยู่ในสำนักพระทีปังกรพุทธเจ้า ไม่มีธรรมอันพึงบรรลุถึงการตรัสรู้เป็นพุทธะเลย
佛言：如是，如是。須菩提！	พระพุทธองค์ตรัสว่า อย่างนั้น อย่างนั้น สุภูติ
實無有法如來得阿耨多羅三藐三菩提。	โดยความจริงแล้ว ไม่มีธรรมใดซึ่งตถาคตจักบรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะ
須菩提若有法如來得阿耨多羅三藐三菩提	สุภูติ หากมีธรรมใดซึ่งตถาคตบรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะแล้วไซร้
燃燈佛則不與我授記：	พระทีปังกรพุทธเจ้าก็จักไม่พยากรณ์แก่เราว่า
汝於來世當得作佛號釋迦牟尼。	ในอนาคตกาลท่านจักได้เป็นพระพุทธเจ้ามีนามว่า พระศากยะมุนี

以實無有法得阿耨多羅三藐三菩提，	ด้วยที่แท้จริงย่อมไม่มีธรรมใดซึ่งจักบรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะเลย
是故燃燈佛與我授記作是言	ดังนั้น พระทีปังกรพุทธเจ้าจึงตรัสพยากรณ์แก่เราว่า
汝於來世，當得作佛，號釋迦牟尼。	ในอนาคตกาลท่านจักได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้ามีพระนามว่า ศากยะมุนี
何以故？如來者，即諸法如義	เพราะเหตุใด เพราะว่า “ตถาคต” คือ ความเป็นเช่นนั้นแห่งธรรมทั้งปวง
若有人言：如來得阿耨多羅三藐三菩提。	ถ้ามีผู้กล่าวว่า ตถาคตได้บรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะแล้วไซร้
須菩提實無有法	สุภูติ โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวธรรมใด
佛得阿耨多羅三藐三菩提。	ที่พระพุทธเจ้าจักบรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะ
須菩提！如來所得阿耨多羅三藐三菩提，	สุภูติ ตถาคตได้บรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะนั้น
於是中無實無虛。	ในการตรัสรู้เป็นพุทธะ ย่อมไม่มีสภาวะความมีอยู่และไม่มีสภาวะความไม่มีอยู่
是故如來說：一切法皆是佛法。	ด้วยเหตุนี้ ตถาคตจึงกล่าวว่าธรรมทั้งหลายล้วนเป็นพุทธธรรม
須菩提！所言一切法者，	สุภูติ ตามที่เรากล่าวว่าธรรมทั้งหลาย
即非一切法，	โดยความจริงแล้ว ก็ไม่มีสภาวะแห่งธรรมทั้งหลายเลย
是故名一切法。	เป็นสักแต่เรียกว่าธรรมทั้งหลาย
須菩提！譬如人身長大。	สุภูติ อุปมาดั่งบุคคลผู้มีรูปกายใหญ่โต

須菩提言：世尊！如來說：	พระสุภูติกราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระตถาคตตรัสว่า
人身長大，則為非大身，是名大身。	บุคคลผู้มีรูปกายใหญ่โต โดยแท้จริงแล้วก็ปราศจากสภาวะแห่งรูปกายใหญ่โต เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่ารูปกายใหญ่โตเท่านั้น
須菩提！菩薩亦如是。若作是言：	สุภูติ พระโพธิสัตว์ก็เช่นเดียวกัน ถ้ายังมีคำกล่าวว่า
我當滅度無量眾生，則不名菩薩。	เราเป็นผู้โปรดสรรพสัตว์อันไม่มีประมาณให้บรรลุถึงนิพพาน ก็หาชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์ไม่
何以故？須菩提！無有法名為菩薩。	เพราะเหตุใด สุภูติ โดยความจริงแล้วไม่มีสภาวะใดที่เรียกว่าโพธิสัตว์
是故佛說：一切法無我、	ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าธรรมทั้งหลายไม่มีตัวเรา
無人、無眾生、無壽者。	ไม่มีบุคคล ไม่มีสรรพสัตว์ และไม่มีกาลเวลา
須菩提！若菩薩作是言：	สุภูติ หากพระโพธิสัตว์มีคำกล่าวว่า
我當莊嚴佛土，是不名菩薩。	เราจักทำการบำเพ็ญบารมีสู่ความเป็นพุทธะอย่างนี้ไซร้ ก็หาชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์ไม่
何以故？如來說：	เพราะเหตุใด ตถาคตกล่าวว่า
莊嚴佛土者，即非莊嚴，是名莊嚴。	การบำเพ็ญบารมีสู่ความเป็นพุทธะนั้น โดยความจริงแล้วก็ปราศจากสภาวะแห่งการบำเพ็ญบารมีสู่ความเป็นพุทธะ เป็นสักแต่ชื่อการบำเพ็ญบารมีสู่ความเป็นพุทธะเท่านั้น
須菩提！若菩薩通達無我法者，	สุภูติ <u>ถ้าพระโพธิสัตว์รู้แจ้งแทงตลอดเข้าถึงความจริง ไม่ยึดถือในตัวตน ไม่ยึดถือในธรรม</u>

如來說名真是菩薩。 **ตถาคตจึงกล่าวว่าผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์อย่างแท้จริง**

一體同觀分第十八 ปริเฉทที่ ๑๘ การร่วมพิจารณาในกายเดียวกัน

須菩提！於意云何？如來有肉眼不？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน ตถาคตมีดวงตาเนื้อหรือไม่?
如是，世尊！如來有肉眼。	อย่างนั้น ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระตถาคตมีดวงตาเนื้อ
須菩提！於意云何？如來有天眼不？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน ตถาคตมีดวงตาทิพย์
如是，世尊！如來有天眼。	อย่างนั้น ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระตถาคตมีดวงทิพย์
須菩提！於意云何？如來有慧眼不？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน ตถาคตมีดวงตาปัญญา
如是，世尊！如來有慧眼。	อย่างนั้น ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระตถาคตมีดวงตาปัญญา
須菩提！於意云何？如來有法眼不？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน ตถาคตมีดวงตาเห็นธรรม
如是，世尊！如來有法眼。	อย่างนั้น ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระตถาคตมีดวงตาเห็นธรรม
須菩提！於意云何？如來有佛眼不？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน ตถาคตมีดวงตาแห่งพุทธะ

如是，世尊！如來有佛眼。	อย่างนั้น ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระตถาคตมีดวงตาแห่งพุทธะ
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นอย่างไร?
恒河中所有沙，	อุปมาดั่งเม็ดทรายในแม่น้ำคงคา
佛說是沙不？	ตถาคตกล่าวว่านั่นเป็นเม็ดทรายใช่หรือไม่?
如是，世尊！如來說是沙。	อย่างนั้น ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระตถาคตตรัสเรียกว่านั่นเป็นเม็ดทราย
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นอย่างไร?
如一恒河中所有沙，	เปรียบดุจในแม่น้ำคงคา ๑ สาย มีเม็ดทรายในท้องน้ำทั้งหมด
有如是沙等恒河，	มีแม่น้ำคงคาเป็นจำนวนมากเท่ากับเม็ดทรายเหล่านั้น
是諸恒河所有沙數，	แม่น้ำคงคาทั้งหลายมีจำนวนเม็ดทรายทั้งหมด
佛世界如是，寧為多不？	พุทธเกษตรก็มีจำนวนเท่ากับเม็ดทรายในแม่น้ำคงคาทั้งปวงนั้น นับเป็นจำนวนมากมายใช่หรือไม่?
甚多，世尊！	มากมายยิ่งนัก ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า
佛告須菩提：爾所國土中，	พระพุทธองค์ตรัสกับพระสุภูติว่า ในโลกธาตุทั้งปวง
所有眾生，若干種心，	สรรพสัตว์ทั้งหลาย มีจิตที่แตกต่างกัน
如來悉知。何以故？	ตถาคตย่อมรู้ในจิตเหล่านั้น เพราะเหตุใด?
如來說：諸心皆為非心，是名為心。	ตถาคตกล่าวว่า จิตทั้งปวงนั้นโดยความจริงแล้วก็ปราศจากสภาวะแห่งจิต เป็นสักแต่ชื่อว่าจิต

所以者何？須菩提！過去心不可得，	ทั้งนี้เพราะเหตุใด สุภูติ จิตในอดีตปราศจากแก่นสารจะถือเอาก็ไม่ได้
現在心不可得，	จิตในปัจจุบันปราศจากแก่นสารจะถือเอาก็ไม่ได้
未來心不可得。	แม้จิตในอนาคตก็ปราศจากแก่นสารจะถือเอาก็ไม่ได้

法界通分分第十九 ปริเฉทที่ ๑๙ การแบ่งในธรรมธาตุ

須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน?
若有人滿三千大千世界七寶以用布施，	ถ้ามีบุคคลใด ๆ นำเอารัตนะ ๗ ประการ ซึ่งมีปริมาณเต็มเปี่ยมไปทั้งจักรวาลมาบริจาคทาน
是人以是因緣，得福多不？	บุคคลนั้นอาศัยเหตุปัจจัยดังกล่าวนี้ ได้รับบุญกุศลมากอยู่ใช่ไหม?
如是，世尊！此人以是因緣得福甚多。	อย่างนั้น ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า บุคคลผู้นั้นอาศัยเหตุปัจจัยดังกล่าวย่อมได้รับบุญมากมาย
須菩提！若福德有實，	สุภูติ หากบุญกุศลจักพึงมีสภาวะอยู่จริงแท้แล้ว
如來不說得福德多；	ตถาคตก็จักไม่กล่าวว่า เขาได้บุญกุศลมากมาย
以福德無故，	ด้วยเหตุว่าบุญกุศลนั้นปราศจากสภาวะ
如來說得福德多。	ตถาคตจึงกล่าวว่าผู้นั้นได้บุญกุศลมากมาย

離色離相分第二十 ปริเฉทที่ ๒๐ ออกจากรูปออกจากลักษณะ

須菩提！於意云何？

สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน?

佛可以具足色身見不？

จักเห็นพระพุทธเจ้าได้ในรูปลักษณะของมหาบุรุษได้หรือไม่?

不也，世尊！如來不應以色身見。

มิได้ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นการไม่ควรที่จะเห็นตถาคตเจ้าในรูปกายอันนี้

何以故？如來說：

เพราะเหตุใด พระตถาคตตรัสว่า

具足色身即非具足色身是名具足色身。

รูปลักษณะของมหาบุรุษนั้น โดยความจริงแล้วก็ปราศจากสภาวะแห่งรูปลักษณะของมหาบุรุษ เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่า รูปลักษณะของมหาบุรุษเท่านั้น

須菩提！於意云何？

สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นอย่างไร

如來可以具足諸相見不？

จักเห็นพระพุทธเจ้าได้ในรูปลักษณะของมหา-บุรุษได้หรือไม่?

不也，世尊！如來不應以具足諸相見。

มิได้ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นการไม่สมควรที่จะเห็นพระตถาคตเจ้าในรูปลักษณะของมหาบุรุษ

何以故？如來說：

เพราะเหตุใด พระตถาคตตรัสว่า

諸相具足，即非具足，

ลักษณะของมหาบุรุษก็ปราศจากสภาวะแห่งรูปลักษณะของมหาบุรุษ

是名諸相具足。

เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าลักษณะของมหาบุรุษเท่านั้น

非說所說分第二十一 ปริเฉทที่ ๒๑ การแสดงธรรมที่ปราศจากคำบรรยาย

須菩提！汝勿謂如來作是念：	สุภูติเอย เธออย่ากล่าวว่าตถาคตมีความระลึกว่า
我當有所說法。	ตถาคตเป็นผู้แสดงธรรมแก่มวลสรรพสัตว์
莫作是念，何以故？	เธออย่าเข้าใจอย่างนั้นเลย เพราะเหตุใด?
若人言：如來有所說法，即為謗佛，	หากมีบุคคลกล่าวว่า ตถาคตเป็นผู้แสดงธรรม ชื่อว่าเป็นผู้จ้วงจาบพระพุทธเจ้า
不能解我所說故。	ไม่เข้าใจในสิ่งที่ตถาคตได้แสดง
須菩提！說法者，無法可說，是名說法。	สุภูติ ที่เรียกว่าการแสดงธรรมนั้น โดยความจริงแล้วไม่มีธรรมใดที่แสดงเลย เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าการแสดงธรรมเท่านั้น
爾時，慧命須菩提白佛言：	ก็โดยสมัยนั้นแลพระสุภูติเถระผู้มีปัญญา ทูลถามพระบรมศาสดาขึ้นว่า
世尊！頗有眾生，於未來世，	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ยังจะมีสรรพสัตว์ใดในอนาคตกาล
聞說是法，生信心不？	สดับธรรมนี้แล้วบังเกิดศรัทธาจิตขึ้นฤาหนอ
佛言：須菩提！彼非眾生，非不眾生。	พระพุทธองค์ตรัสว่า สุภูติ เขาผู้นั้นมิใช่สรรพสัตว์ แต่จักว่ามิใช่สรรพสัตว์ก็มิได้
何以故？須菩提！眾生眾生者，	เพราะเหตุใด สุภูติ ที่ว่าสรรพสัตว์ สรรพสัตว์นั้น
如來說非眾生，是名眾生。	ตถาคตกล่าวว่าปราศจากสภาวะแห่งสรรพสัตว์ เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าสรรพสัตว์

無法可得分第二十二 ปริเฉทที่ ๒๒ ไม่มีธรรมที่ได้บรรลุ

須菩提白佛言：	พระสุภูติกราบทูลกับพระพุทธองค์ว่า
世尊！佛得阿耨多羅三藐三菩提，	ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์ได้บรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะนั้น
為無所得耶？	นับว่าเป็นการมิได้บรรลุเลยหรือ
如是，如是。須菩提！	อย่างนั้น อย่างนั้น สุภูติ
我於阿耨多羅三藐三菩提	เมื่อตถาคตบรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะ
乃至無有少法可得，	ไม่ได้มีธรรมแม้แต่สักส่วนเล็กน้อยที่ตถาคตได้ตรัสรู้
是名阿耨多羅三藐三菩提。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าการตรัสรู้เป็นพุทธะ

淨心行善分第二十三 ปริเฉทที่ ๒๓ ทำจิตให้ผ่องแผ้วเป็นการปฏิบัติในกุศลธรรม

復次，須菩提！是法平等，無有高下，	อนึ่ง สุภูติ ธรรมทั้งหลายมีความเสมอภาคเท่ากัน ไม่มีสูงหรือต่ำ
是名阿耨多羅三藐三菩提；	ได้ชื่อว่าการตรัสรู้เป็นพุทธะ
以無我、無人、無眾生、無壽者，	เมื่อไม่มีความยึดถือในตัวเรา ไม่ยึดถือในบุคคล ไม่ยึดถือในสรรพสัตว์ ไม่ยึดถือกาลเวลา
修一切善法，	แล้วบำเพ็ญกุศลธรรมทั้งหมด

則得阿耨多羅三藐三菩提。	ก็จักได้บรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะ
須菩提！所言善法者，	สุภูติ ที่กล่าวว่ากุศลธรรมนั้น
如來說非善法，	ตถาคตกล่าวว่า โดยความจริงแล้วไม่มีสภาวะแห่งกุศลธรรมเลย
是名善法。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่ากุศลธรรมเท่านั้นแล

福智無比分第二十四 ปริเฉทที่ ๒๔ บุญปัญญาอันหาที่เปรียบมิได้

須菩提！若三千大千世界中所有諸須彌山王，如是等七寶聚，	สุภูติ ถ้านำเอารัตนะทั้ง ๗ ประการมากองเท่าภูเขาพระสุเมรุทั้งหลายที่มีในในโลกธาตุของจักรวาลนี้
有人持用布施；	มีผู้นำมาบริจาคเป็นทาน
若人以此般若波羅蜜經，	ถ้าหากมีบุคคลนำเอาปรัชญาปารมิตาสูตรนี้
乃至四句偈等，	ที่สุดแม้เพียงคาถา ๔ ประโยคเท่านั้น
受持讀誦、為他人說，	รับมาศึกษาปฏิบัติเจริญสาธยาย อธิบายชี้แจงแก่ผู้อื่น
於前福德百分不及一，	บุญกุศลของบุคคลแรกได้ไม่เท่าหนึ่งในร้อยส่วนของบุคคลหลัง
百千萬億分，	ไม่ได้แม้แต่หนึ่งส่วนในร้อย พัน หมื่น ร้อยล้านส่วน
乃至算數譬喻所不能及。	ถึงแม้จะใช้การนับจำนวนมาเปรียบเทียบก็ไม่สามารถจะเปรียบเทียบให้เห็นได้

化無所化分第二十五 ปริเฉทที่ ๒๕ โปรดสัตว์ที่ปราศจากการโปรด

須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นอย่างไร?
汝等勿謂如來作是念：	เธออย่ากล่าวว่าตถาคตมีการระลึกว่า
我當度眾生。	เราเป็นผู้โปรดสัตว์
須菩提！莫作是念。	สุภูติ เธอย่าเข้าใจอย่างนั้น
何以故？實無有眾生	เพราะเหตุใด โดยความจริงแล้วก็ไม่มี
如來度者，	สรรพสัตว์ใดเลยที่ตถาคตโปรด
若有眾生如來度者，	ถ้ามีสรรพสัตว์ที่ตถาคตโปรดแล้วไซร้
如來則有我人眾生	ตถาคตก็มีความยึดถือในตัวเรา บุคคล สรรพสัตว์
壽者。	กาลเวลา
須菩提！如來說：有	สุภูติ การที่ตถาคตกล่าวว่า “ตัวเรา” นั้น
我者，則非有我，	โดยความจริงแล้วก็ไม่มีตัวเราอยู่เลย
而凡夫之人以為有我。	ก็แต่ปุถุชนย่อมยึดถือว่ามีตัวเราอยู่
須菩提！凡夫者，	สุภูติ แม้ปุถุชนก็เถอะ
如來說則非凡夫。	ตถาคตยังกล่าวว่า ปราศจากสภาวะแห่งปุถุชน เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าปุถุชน

法身非相分第二十六 ปริเฉทที่ ๒๖ กายธรรมที่ไม่มีลักษณะ

須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน?
可以三十二相觀如來 不？	จักพึงเห็นตถาคตได้ด้วยลักษณะของมหาบุรุษ ๓๒ ประการหรือไม่?

須菩提言：	พระสุภูติกราบทูลว่า
如是！如是！以三十二相觀如來。	อย่างนั้น อย่างนั้น พึงเห็นตถาคตเจ้าได้ด้วยลักษณะของมหาบุรุษ ๓๒ ประการ
佛言：須菩提！若以三十二相觀如來者，	พระพุทธองค์ตรัสว่า สุภูติ ถ้าเห็นตถาคตได้โดยลักษณะของมหาบุรุษ ๓๒ ประการ
轉輪聖王則是如來。	ถ้าอย่างนั้นพระมหาจักรพรรดิราชก็ชื่อว่า ตถาคต
須菩提白佛言：	พระสุภูติกราบทูลพระพุทธองค์ว่า
世尊！如我解佛所說義，	พระโลกนาถ ตามความเข้าใจของข้าพระองค์ในอรรถาธิบายซึ่งพระองค์ตรัสไว้
不應以三十二相觀如來。	ไม่สมควรที่จะเห็นตถาคตเจ้า โดยลักษณะของมหาบุรุษ ๓๒ ประการเลย
爾時，世尊而說偈言：	ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสคาถาว่า
若以色見我	ผู้ใดจักเห็นตถาคตด้วยรูป
以音聲求我	จักค้นหาตถาคตด้วยเสียง
是人行邪道	ผู้นั้นย่อมดำเนินในทางมิจฉาทิฐิ
不能見如來	ย่อมไม่สามารถเห็นตถาคตได้

無斷無滅分第二十七 ปริเฉทที่ ๒๗ ไม่ดับไม่ขาดสูญ

須菩提！汝若作是念：	สุภูติ ถ้าหากเธอทำการระลึกว่า
如來不以具足相故，	เพราะเหตุตถาคตมิได้เอาการเพียบพร้อมด้วยลักษณะของมหาบุรุษ

得阿耨多羅三藐三菩提。	แล้วได้บรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะ
須菩提！莫作是念：	สุภูติ เธออย่าเข้าใจอย่างนั้นเลยว่า
如來不以具足相故，	เพราะเหตุตถาคตมิได้เอาการเพียบพร้อมด้วยลักษณะของมหาบุรุษ
得阿耨多羅三藐三菩提。	แล้วได้บรรลุการตรัสรู้เป็นพุทธะ
須菩提！汝若作是念，	สุภูติ หากเธอมีการระลึกอย่างนี้
發阿耨多羅三藐三菩提者，	บุคคลผู้ตั้งจิตมุ่งต่อการตรัสรู้เป็นพุทธะ
說諸法斷滅。	ก็จักกล่าวได้ว่าธรรมทั้งปวงขาดสูญ
莫作是念！	เธออย่าได้มีการระลึกอย่างนั้นเลย
何以故？	เพราะเหตุใด?
發阿耨多羅三藐三菩提者，	บุคคลผู้ตั้งจิตมุ่งต่อการตรัสรู้เป็นพุทธะ
於法不說斷滅相。	จักไม่มีคำพูดกล่าวว่าธรรมทั้งปวงขาดสูญได้

不受不貪分第二十八 ปริเฉทที่ ๒๘ ไม่มีความโลภในการเสวยบุญกุศล

須菩提若菩薩以滿恒河沙等世界七寶布施	สุภูติ ถ้ามีพระโพธิสัตว์นำเอารัตนะทั้ง ๗ ประการ ซึ่งมีปริมาณเต็มเปี่ยมเท่าจำนวนเมล็ดทรายในแม่น้ำคงคาของโลกธาตุนี้ออกมาบริจาคทาน
若復有人知一切法無我，	แต่หากมีบุคคลผู้รู้แจ้งว่าธรรมทั้งปวงปราศจากตัวตน

得成於忍，	ได้สำเร็จในขันติธรรม
此菩薩勝前菩薩所得功德。	พระโพธิสัตว์องค์หลังนี้ได้บุญกุศลประเสริฐยิ่งกว่าพระโพธิสัตว์องค์แรก
須菩提！以諸菩薩不受福德故。	สุภูติ เพราะพระโพธิสัตว์ทั้งหลายย่อมไม่เสวยบุญกุศลนั่นเอง
須菩提白佛言：	พระสุภูติกราบทูลพระพุทธองค์ว่า
世尊！云何菩薩不受福德？	พระโลกนาถ อย่างไรจึงเรียกว่าพระโพธิสัตว์ไม่เสวยในบุญกุศลพระเจ้าข้า
須菩提！菩薩所作福德，	สุภูติ พระโพธิสัตว์เมื่อได้บำเพ็ญกุศลแล้ว
不應貪著，	ไม่ควรเกิดความโลภยึดถือเอา
是故說不受福德。	ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าไม่เสวยในบุญกุศล

威儀寂淨分第二十九 ปริเฉทที่ ๒๙ การเป็นอยู่ที่สงบ

須菩提！若有人言：	สุภูติ หากมีผู้กล่าวว่า
如來若來若去、	ตถาคตมีการเสด็จไปมาอยู่
若坐若臥，	ตถาคตมีการประทับอยู่ มีการบรรทมอยู่
是人不解我所說義。	บุคคลผู้กล่าวนั้นมิได้เข้าใจชัดแจ้งในอรรถธรรมที่ตถาคตได้แสดงไว้เลย
何以故？	เพราะเหตุใด?
如來者，	ผู้เป็นตถาคต (หมายถึง ความเป็นเช่นนั้น)
無所從來，	ไม่มีที่มา
亦無所去，	และไม่มีที่ไป

故名如來。	ฉะนั้นจึงชื่อว่าตถาคต

一合理相分第三十 ปริเฉทที่ ๓๐ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกิดจากการรวมตัวของเหตุปัจจัย

須菩提！若善男子、善女人，	สุภูติ ถ้าหากมีสาธุชนชายหญิง
以三千大千世界碎為微塵，	นำเอาโลกธาตุในจักรวาลมาบดให้เป็นผงธุลี
於意云何？是微塵眾寧為多不？	เธอมีความคิดเห็นเป็นไฉน ผงธุลีนี้มีจำนวนมากมายอยู่ใช่หรือไม่?
甚多，世尊！	มากมายนักแล้ว ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า
何以故？若是微塵眾實有者，	เพราะเหตุใด ถ้ากองผงธุลีเหล่านั้นจักพึงมีสภาวะอยู่จริงแล้วไซร้
佛則不說是微塵眾，	พระพุทธองค์ก็จักไม่ตรัสว่ากองผงธุลี
所以者何？佛說：	ทั้งนี้เพราะเหตุใดเล่า พระพุทธองค์ตรัสว่า
微塵眾，則非微塵眾，	กองผงธุลี โดยความจริงแล้ว ก็ไม่มีสภาวะแห่งกองผงธุลีเลย
是名微塵眾。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่ากองผงธุลีเท่านั้น
世尊！如來所說三千大千世界，	พระโลกนาถ พระองค์ทรงตรัสว่าโลกธาตุในจักรวาลนั้น
則非世界，	โดยความจริงแล้วก็ปราศจากสภาวะแห่งโลกธาตุ
是名世界。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าโลกธาตุ

何以故？若世界實有，	เพราะเหตุใด ถ้าโลกธาตุพึงมีสภาวะอยู่จริงแล้วไซร้
則是一合相	เป็นลักษณะของโลกธาตุที่เกิดจากการรวมตัวของปัจจัย (เช่น พื้นดิน น้ำอากาศ เป็นต้น) ที่ทำให้เกิดขึ้น
如來說：一合相，	พระตถาคตตรัสว่า ลักษณะที่เกิดจากการรวมตัวของปัจจัย
則非一合相，	โดยความจริงแล้วก็ปราศจากสภาวะของลักษณะที่เกิดจากการรวมตัวของปัจจัย
是名一合相。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าลักษณะที่เกิดจากการรวมตัวของปัจจัย
須菩提！一合相者，	สุภูติ ลักษณะที่เกิดจากการรวมตัวของปัจจัย
則是不可說，	เป็นสิ่งที่ไม่ควรแสดง (ไม่มีประโยชน์ที่จะอธิบาย ดังนักวิทยาศาสตร์ได้อธิบายการเกิดของโลก ซึ่งไม่มีความจำเป็น และการเสียเวลาค้นคว้านั้นก็ไม่ทำให้นักวิทยาศาสตร์มีความสุขมากขึ้น)
但凡夫之人貪著其事。	แต่บุคคลที่เป็นปุถุชนมีความโลภยึดถือในสิ่งเหล่านั้นว่ามีตัวตนอยู่อย่างแท้จริง

知見不分分第三十一 ปริเฉทที่ ๓๑ การู้เห็นที่สักแต่ว่ารู้เห็น

須菩提！若人言：	สุภูติ ถ้ามีบุคคลมากล่าวว่า

佛說我見、人見、 眾生見、壽者見。	พระพุทธเจ้าตรัสว่า ความเห็นว่ามีตัวเรา ความเห็นว่ามีตัวเขา ความเห็นว่ามีสรรพสัตว์ ความเห็นว่ามีกาลเวลา
須菩提！於意云何？	สุภูติ เธอมีความคิดเห็นเป็นอย่างไร?
是人解我所說義不？	บุคคลนั้นเข้าใจชัดแจ้งในอรรถธรรมที่ตถาคต ได้แสดงไว้หรือไม่?
世尊！是人不解如來 所說義。	ข้าแต่พระโลกนาถ บุคคลนั้นไม่เข้าใจชัดแจ้งใน อรรถธรรมที่ตถาคตเจ้าแสดงไว้
何以故？	ข้อนั้นเพราะเหตุใด?
世尊說：我見、人 見、眾生見、壽者 見，	ก็พระตถาคตตรัสแล้วว่า ความเห็นว่ามีตัวเรา ความเห็นว่ามีตัวเขา ความเห็นว่ามีสรรพสัตว์ ความเห็นว่ามีกาลเวลา
即非我見、人見、 眾生見、壽者見，	ก็ปราศจากสภาวะแห่งความเห็นว่ามีตัวเรา ความเห็นว่ามีตัวเขา ความเห็นว่ามีสรรพสัตว์ ความเห็นว่ามีกาลเวลา
是名我見、人見、 眾生見、壽者見。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่า ความเห็นว่ามีตัวเรา ความเห็นว่ามีตัวเขา ความเห็นว่ามีสรรพสัตว์ ความเห็นว่ามีกาลเวลาเท่านั้น
須菩提！發阿耨多羅 三藐三菩提心者，	สุภูติ บุคคลผู้มีจิตปรารถนาต่อการตรัสรู้เป็น พุทธะ
於一切法，	ในธรรมทั้งหลาย
應如是知，如是見，	ควรกำหนดรู้อย่างนี้ พึงมีความเห็นอย่างนี้
如是信解，	ควรมีศรัทธาและความเข้าใจชัดแจ้ง
不生法相。	ไม่บังเกิดธรรมลักษณะขึ้น

須菩提！所言法相者，	สุภูติ ที่กล่าวว่าธรรมลักษณะนั้น
如來說即非法相，	ตถาคตกล่าวว่า โดยความจริงแล้วก็ปราศจากสภาวะแห่งธรรมลักษณะ
是名法相。	เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่าธรรมลักษณะเท่านั้น

應化非真分第三十二 ปริเฉทที่ ๓๒ การโปรดที่ปราศจากการยึดติด

須菩提！若有人	สุภูติ หากมีบุคคล
以滿無量阿僧祇世界七寶	นำเอารัตนะ ๗ ประการมีปริมาณเต็มทั่วอสงไขยโลกธาตุอันไม่มีประมาณ
持用布施，	นำมาบริจาคทาน
若有善男子善女人發菩提心者，	ถ้ามีสาธุชนชายหญิง ตั้งจิตปรารถนาต่อการตรัสรู้เป็นพุทธะ
持於此經，乃至四句偈等，	ปฏิบัติตามพระสูตรนี้แม้ที่สุดคาถาเพียง ๔ ประโยค
受持讀誦，為人演說，	รับปฏิบัติเจริญสาธยายก็ดี แสดงแก่ผู้อื่นก็ดี
其福勝彼。	ย่อมมีบุญกุศลวิเศษยิ่งกว่าผู้บริจาคทานนั้นเสียอีก
云何為人演說，	อย่างไรถึงเรียกว่าเป็นการแสดงแก่ผู้อื่น
不取於相，	การไม่ยึดถือในลักษณะ
如如不動。	มีความมั่นคงไม่หวั่นไหว
何以故？	เพราะเหตุใด?
一切有為法	ธรรมที่เกิดจากการกระทำทั้งปวง
如夢幻泡影	มีอุปมาดั่งความฝัน ภาพมายา ดั่งฟองน้ำ ดั่งเงา

如露亦如電	ดั่งน้ำค้าง และดั่งสายฟ้าแลบ
應作如是觀	พึงเพ่งพิจารณาโดยอาการอย่างนี้
佛說是經已，	เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสพระสูตรนี้จบลง
長老須菩提及諸比丘、比丘尼、	พระสุภูติผู้มีอายุพร้อมด้วยเหล่าภิกษุ ภิกษุณี
優婆塞、優婆夷	อุบาสก อุบาสิกา
一切世間、天、人、阿修羅，	ตลอดจนทวยเทพ มนุษย์ อสูร ในโลกทั้งหลาย
聞佛所說，	ได้สดับซึ่งพระพุทธพจน์แล้ว
皆大歡喜，	ก็พากันอนุโมทนาชื่นชมยินดี
信受奉行。	มีความศรัทธาน้อมรับไปปฏิบัติด้วยประการฉะนี้แล.

